

ILlich I GEORGESCU-ROEGEN, PENSAMENT I ECONOMIA PER A UNA NOVA SOCIETAT

XAVIER GARCIA i PUJADES

Diari Avui, 15 d'octubre de 1980

Les tesis del «*treball a l'ombra*», [*Shadow work*] d'Ivan Illich i l'explicació per part de l'economista romanès Georgescu-Roegen de la llei de l'entropia, menystinguda en l'anàlisi dels processos econòmics oficials, van ser les dissertacions que acapararen més l'atenció en el transcurs del simposi d'Ecoropa celebrat a la Universitat de Kassel, a la República Federal d'Alemanya – Xavier GARCIA, enviat especial.

La natura de la crisi actual és de caràcter bioeconòmic

El professor Nicholas Georgescu, economista romanès que ensenya a la universitat americana de Vanderbilt, a Nashville, explicà al simposi, el que en ell és constant a partir del 1971, quan publicà el seu cèlebre volum THE ENTROPY LAW AND THE ECONOMIC PROCESS [*La llei de l'entropia i el procés econòmic*].

Aquest llibre significà un considerable terratrèmol en el món de les anàlisis dels processos econòmics que els teòrics neoclàssics només feien partint del creixement exponencial, de la monetarització de la societat, i tot plegat en funció del PIB (producte interior brut) de cada país. Georgescu introduïa la realitat i el paper dels recursos naturals, de l'ús i l'accessibilitat de l'energia i de l'ús i la degradació de la matèria en els processos econòmics.

Justament sobre «*la naturalesa de la crisi dels recursos*» versà la seva dissertació. La crítica als economistes oficials parteix del fet que aquests han cregut que la «**felicitat universal vindria d'una acceleració il·limitada del creixement econòmic, pretensió gairebé tan audaç com la d'immortalitzar els humans**». Les conseqüències d'aquesta acceleració, diu Georgescu, fan que la crisi actual, que posa en joc l'energia i la matèria, sigui de natura no solament econòmica, sinó «**bioeconòmica**», perquè posa en joc la manera de viure particular de la humanitat.

Els pecats capitals de les teories econòmiques corrents

A més de la crítica als principis filosòfics de les teories actuals, Georgescu afirma que avui es pensa encara en termes de «**mecanicisme**», i de «**l'utilitarisme**», sense tenir en compte una llei elemental de la física com és la «**irreversibilitat**»; l'energia es degrada permanentment d'un estat útil a l'home cap a un estat inutilitzable. Aquesta irreversibilitat, o impossibilitat de tornar a l'aprofitament originari sense perdre energia i matèria (perquè es degraden en ser un canvi qualitatiu o no purament

mecànic), és la llei principal que hauria de tenir en compte qualsevol anàlisi econòmica que consideri, no com ara, que la ciència econòmica és l'administració racional de recursos escassos. Aquesta concepció mecanicista veu el procés econòmic com un cicle que es basta a si mateix, sense tenir en compte, per tant, els recursos i el medi físic, en el qual els mecanismes de mercat ja no són suficients per a regular tot el procés. Malgrat la impotència de les teories econòmiques oficials per explicar el sentit profund d'una crisi que les desborda, Georgescu creu que el que és més difícil d'admetre és el refús del conjunt dels economistes a prendre consciència del problema. Una consciència que, segons ell, ultrapassa el drama de l'encariment i malbaratament de primeres matèries i que hauria d'adreçar-se a situar el paper dels recursos naturals en la història de la humanitat. Llavors veuríem que massa sovint les guerres han tingut per objectiu final la possessió i el control dels recursos naturals i energètics i que les ideologies han servit de justificatiu, sovint apel·lant als més alts interessos humans, per a prosseguir aquest control.

Òrgans endosomàtics i exosomàtics

Un altre punt tocat per la contribució de Georgescu i que es relaciona molt amb el sentit final de la ponència d'Ivan Illich, és la diferència abismal que hi ha entre els òrgans endosomàtics de l'home (allò que és capaç de fer per ell sol i els òrgans exosomàtics, tots aquells utilitats que l'home en el curs de la història ha anat incorporant i que han estat **«capaços d'obtenir uns resultats que depassaven aquells que corresponien a llur capacitat endosomàtica natural»**. Amb aquesta reflexió no es nega la necessitat de progressar, sinó que el **«nostre entusiasme no hauria de fer-nos oblidar que aquesta mutació exosomàtica és la font d'algunes dificultats greus»**, la primera de les quals és que –i d'aquí ve el lligam amb les tesis d'Illich– **«la complexitat creixent d'aquests nous òrgans ha impedit llur producció a través de l'organització tribal tradicional»**. Amb l'apropiació dels recursos minerals, causa inicial d'aquesta mutació, les diferències exosomàtiques entre països (rics i pobres) s'han agreujat i ahora la producció ha hagut de ser planificada, coordinada i controlada per una autoritat, és a dir, la divisió social del treball.

Després de fer un repàs a les fonts energètiques de la humanitat, fusta i màquina de vapor, concloué que la humanitat, mentre espera un tercer do prometeic, vist que **«les grans esperances que foren posades en el domini de l'energia nuclear s'han esvaït gairebé»**, haurà d'adoptar l'única solució raonable de conservar l'energia que, contra el que es creu, no es traduiria obligatòriament en una degradació de les nostres comoditats elementals. Aquest programa **«bioeconòmic»**, concerneix l'espècie humana i pot ser posat en pràctica **«si l'homo sapiens és veritablement sapiens»**. Cosa que Georgescu posa finalment en dubte només constant que durant milions d'anys hem viscut sense garatge familiar per a dos cotxes, sense el Concorde i sense tants altres elements destructius.

NOTA: Reproduïm aquí només la part de l'article dedicada a la intervenció de Georgescu-Roegen. L'article original inclou també la síntesi de la intervenció d'Ivan Illich.